

Asiantuntijalausunto tulevaisuusvaliokunnalle

Kirjallinen lausunto

Asia: VNS 1/2026 vp Ruokapoliittinen selonteko kansallisesta ruokastrategiasta

29.5.2026 / Benjamin Pitkänen, Viral Vegans ry

Eläinoikeuksien näkökulma ruokapoliittiseen selontekoon ja ruokajärjestelmän tulevaisuuteen

Kiitän mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto ruokapoliittisesta selonteosta eläinoikeuksien näkökulmasta.

Ruokapoliittinen selonteko sisältää tärkeän ja kannatettavan kirjauksen: päätöksenteossa tulee huomioida eläinten lajityypilliset käyttäytymistarpeet, kuten mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen, liikkumiseen, ulkoiluun ja riittäviin tiloihin. Tämä on merkittävä lähtökohta.

Eläinoikeuksien näkökulmasta tätä ajatusta on kuitenkin vietävä pidemmälle. Jos eläimen lajityypilliset tarpeet tunnustetaan päätöksenteossa, niiden tulee myös vaikuttaa siihen, millaista ruoantuotantoa julkisella vallalla tuetaan, ohjataan ja pidetään tulevaisuuden kannalta tavoiteltavana.

Nykyinen ruokajärjestelmä on monin osin ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa.

Eläinten hyvinvointi on enemmän kuin tautien ehkäisyä

Suomessa eläintuotantoa kuvataan usein kansainvälisesti korkeatasoiseksi erityisesti eläintautitilanteen ja vähäisen antibioottien käytön vuoksi. Nämä ovat tärkeitä saavutuksia, joista on perusteltua pitää kiinni. Ne eivät kuitenkaan yksin kerro, onko eläimen elämä hyvä tai millä tasolla eläinten oikeudet ovat Suomessa.

Vähäinen antibioottien käyttö ei kerro, pystyykö eläin liikkumaan vapaasti, voivatko emot hoitaa jälkeläisiään tai voiko nopeasti kasvavaksi jalostettu broileri kannatella omaa kehoaan ilman kipua. Se ei myöskään poista ahtauden, ylijalostuksen, kivun, stressin tai teurastuksen ongelmia.

Esimerkiksi broileri on Suomen kulutetuimpia eläinperäisiä proteiineja. Samalla se on äärimmilleen jalostettu, sairaalloisen nopeasti kasvava lintu, joka teurastetaan vain noin viiden viikon ikäisenä. Broilerit elävät kymmenientuhansien yksilöiden halleissa, joissa yksittäiselle eläimelle jää kasvatuksen loppuvaiheessa vain A4-paperiarkin verran tilaa. Tällaisessa tuotantomallissa lintujen yksilöllinen hoito ei toteudu lainkaan. Ylijalostuksesta

johtuvien sairauksien ja heikon kunnon vuoksi yli viisi miljoonaa broileria kuolee Suomen tiloilla ennen teurastusta tai niiden ruhot hylätään teurastamolla.¹ Kyseinen ruoan tuotantomuoto ei vastaa selonteon tavoitetta riittävästä tilasta, liikkumisesta tai lajityypillisen käyttäytymisen mahdollistamisesta.

Sikojen kohdalla hyvinvointiongelmat näkyvät esimerkiksi lihantarkastuslöydöksissä ja hännänpurennan kaltaisissa käyttäytymishäiriöissä. Ruokaviraston vuoden 2025 lihantarkastustietojen mukaan keuhkokalvontulehdusta todetaan 28 prosentilla sioista.² Helsingin yliopiston tutkimuksessa taas 51 prosentilla tarkastetuista lihasioista saparoissa oli puremajalkia, osa saparosta oli purtu tai saparo oli kokonaan purtu poikki.³ Hännänpurenta ei ole vain yksittäinen poikkeama, vaan merkki siitä, ettei ympäristö vastaa sian käyttäytymistarpeisiin.

Eläinoikeuksien näkökulmasta on tärkeää todeta: eläimen hyvinvointi ei ole sama asia kuin se, että eläin pysyy hengissä teurastusikänsä asti. Hyvinvointi tarkoittaa mahdollisuutta elää tavalla, joka vastaa eläimen biologisia, sosiaalisia ja käyttäytymiseen liittyviä tarpeita. Jalostus voi muuttaa eläimen kehoa ja tuotantokykyä, mutta se ei poista eläimen kykyä kokea kipua, turhautumista, pelkoa, stressiä tai mielihyvää.

Eläinoikeudet eivät ole vastakkain kestävä ruokapolitiikan kanssa

Eläinten oikeuksien huomioiminen tukee samoja tavoitteita, joita ruokapoliittinen selonteko jo muuten tavoittelee: kansanterveyttä, ekologista kestävyyttä ja huoltovarmuutta.

Kansalliset ravitsemussuositukset ohjaavat kohti ruokavaliota, jossa kasvipohjaisen proteiinin osuus kasvaa ja eläinperäisen proteiinin osuus vähenee. Tällainen muutos vähentäisi samalla niiden eläinten määrää, joita kasvatetaan ruoaksi intensiivisissä tuotanto-olosuhteissa.

Kasvipohjaisen ruoan vahvistamista ei tulisi käsitellä yksittäisenä erillisenä sektorina, vaan ruokastrategian läpileikkaavana ratkaisuna selonteon tunnistamiin haasteisiin: huoltovarmuuteen, kannattavuuteen, kansanterveyteen, ilmastoon ja luonnon monimuotoisuuteen.

Ekologisesti eläinperäisen tuotannon suuri osuus ruokavaliossa kuormittaa ilmastoa, maankäyttöä, vesistöjä ja luonnon monimuotoisuutta. Siksi eläinoikeuksien huomioiminen ei ole erillinen lisätavoite ilmasto- ja luontopolitiikan päälle, vaan osa samaa siirtymää kohti resurssiviisaampaa ja -tehokkaampaa ruokajärjestelmää. Luonnonvarakeskuksen RuokaMinimi-hankkeen laskelmien mukaan kasvipohjainen ruokajärjestelmä voisi ruokkia koko Suomen väestön ravitsemussuositukset täyttävällä ruokavaliolla käyttäen vain noin puolet nykyisestä viljelypeltopinta-alasta

¹ Ruokavirasto: Elintarviketurvallisuus Suomessa 2024 / Osa 3 Elintarvikealan toiminnan valvonta

² Ruokavirasto: Sikojen lihantarkastuslöydökset 2025

³ Valros, A., Välimäki, E., Nordgren, H., Vugts, J., Fàbrega, E., & Heinonen, M. (2020). Intact tails as a welfare indicator in finishing pigs? Scoring of tail lesions and defining intact tails in undocked pigs at the abattoir. *Frontiers in Veterinary Science*

Huoltovarmuuden kannalta selonteko tunnistaa tärkeän ongelman: eläintuotannossa on rakenteellisia riippuvuuksia, jotka voivat muodostaa riskejä huoltovarmuudelle. Huoltovarmuuskustelussa tarkastelua on siirrettävä lopputuotteiden kotimaisuusasteesta myös tuotantopanoksiin. Kotimainen lopputuote ei vielä tarkoita kriisinkestävää ruokajärjestelmää, jos sen tuotanto on riippuvainen tuontienergiasta, tuontilannoitteista, tuontivalkuaisesta, torjunta-aineista, koneista ja varaosista.

Tässä kasvipohjaisilla proteiineilla on suuri mahdollisuus. Kotimaiset palkokasvit, kuten härkäpapu ja herne, sekä kaura ja muut viljat voivat vahvistaa sekä huoltovarmuutta että ruokajärjestelmän ekologista kestävyyttä. Samalla ne vähentävät tarvetta kasvattaa suuria määriä eläimiä olosuhteissa, joissa niiden lajityypilliset tarpeet eivät toteudu, sekä riippuvuutta ulkomailta tuotavasta valkuaisrehusta. Suomen elintarvikekelpoisen kasviproteiinin tuotanto voisi nousta vuoden 2023 noin 67 miljoonasta kilosta jopa 228 miljoonaan kiloon vuoteen 2040 mennessä. Tämä tarkoittaisi, että kotimainen kasviproteiinituotanto voisi kattaa nykyiseen kokonaisproteiininkulutuksemme suhteutettuna 29 prosentin sijaan jopa 98 prosenttia.⁴

Eläinten oikeudellinen asema on ruokapolitiikan tulevaisuuskysymys

Suomen perustuslaki ei tunnusta eläimiä oikeuksien haltijoiksi. Eläimet ovat edelleen oikeudellisesti pitkälti ihmisen omaisuuden ja tuotannon kohteita, vaikka eläinten hyvinvointilainsäädäntö asettaa niiden kohtelulle rajoja.

Eläinoikeuksien näkökulmasta tämä on tulevaisuuden ruokapolitiikan keskeinen puute. Jos eläin tunnustetaan tuntevaksi olennoksi, jolla on omia tarpeita, intressejä ja kyky kokea kipua, pelkoa, stressiä, mielihyvää ja sosiaalisia suhteita, tämän tulisi näkyä myös päätöksenteon rakenteissa. Siksi eläinten etujen huomioiminen tulisi kirjata ruokastrategian toimeenpanoon vahvemmin ja selkeämmin. Tämä tarkoittaa ennen kaikkea sitä, että eläinten etujen huomioiminen ei voi jäädä vain tuotanto-olosuhteiden vähittäiseksi parantamiseksi. Keskeinen osa ratkaisua on siirtyä kohti kasvipohjaisempaa ruokajärjestelmää, jossa nykyistä harvempia eläimiä kasvatetaan ruoaksi olosuhteissa, joissa niiden lajityypilliset tarpeet eivät voi toteutua.

Tulevaisuuden ruokajärjestelmä tarvitsee uuden suunnan, ei vain pieniä korjauksia

Selonteossa korostetaan ruokajärjestelmän uudistumista, uusia arvoketjuja, ruokateknologioita ja viennin kasvua. Tämä on oikea suunta. Ratkaisevaa on kuitenkin se, mihin julkinen tuki, tutkimus, hankinnat ja poliittinen ohjaus käytännössä suunnataan.

Suomen ei kannata rakentaa ruokajärjestelmän tulevaisuutta ensisijaisesti tuotantomalleihin, jotka perustuvat eläinten nopeaan kasvuun, suuriin eläinmääriin ja siihen, että suurin osa kasviproteiinista käytetään eläinten rehuksi. Tällainen järjestelmä ei ole eläinten, luonnon, viljelijöiden eikä huoltovarmuuden näkökulmasta kestävin mahdollinen tie.

⁴ Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 68/2024

Suomen tulisi laatia kunnianhimoinen kansallinen ohjelma kasvipohjaisen ruoan ja kotimaisen kasviproteiinin vahvistamiseksi. Se loisi uusia tulovirtoja alkutuotantoon, nostaisi kotimaisten raaka-aineiden jalostusastetta, vahvistaisi pk-yritysten asemaa, tukisi alueellista elinvoimaa, parantaisi huoltovarmuutta ja vähentäisi eläinten määrää intensiivisessä tuotannossa. Kasvipohjainen siirtymä ei ole uhka suomalaiselle ruoantuotannolle, vaan mahdollisuus rakentaa sille vahvempi ja korkeamman arvon tulevaisuus.

Tanska on jo tehnyt kasvipohjaisesta ruoasta strategisen ruokapoliittisen painopisteen. Maa laati vuonna 2023 maailman ensimmäisen kansallisen kasvipohjaisen ruoan toimintasuunnitelman, jota rahoitetaan hallituksen 170 miljoonan euron panostuksella sekä EU-rahoituksella ja omarahoitusosuuksilla. Kasvipohjaisen ruoan vahvistaminen on myös Suomessa merkittävä taloudellinen mahdollisuus: kasviproteiinituotteet ja solumaatalous tunnustetaan ruokasektorin kahdeksi suurimmaksi uudeksi arvoketjuksi vuoteen 2035 mennessä. Pelkästään kasviproteiiniketjun liikevaihdon nettokasvuksi arvioidaan 775 miljoonaa euroa ja arvonlisän nettokasvuksi 285 miljoonaa euroa.⁵

Kasvipohjaisen ruoan edistäminen tukee myös kansanterveyttä. Ravitsemussuosituksen mukainen kasvipainotteinen tai kasvipohjainen ruokavalio vähentää muun muassa sydän- ja verisuonitautien, ylipainon ja tyypin 2 diabeteksen riskiä. Tanskassa on arvioitu, että ravitsemussuosituksen noudattaminen voisi tuoda noin kahden miljardin euron vuotuiset säästöt terveydenhuollossa. Norjassa vastaavissa laskelmissa on huomioitu myös parantunut työkyky ja vähentyneet sairauspoissaolot, jolloin kokonaisvaikutukseksi on arvioitu yli 10 miljardia euroa vuodessa.⁶ Koska maiden väkiluku on samaa kokoluokkaa kuin Suomessa, on perusteltua arvioida, että myös Suomessa terveellisemmällä ruokavaliolla voisi olla merkittäviä kansantaloudellisia vaikutuksia.

Benjamin Pitkänen

*Viral Vegans ry:n toiminnanjohtaja
Nuorten luonto- ja ilmastoryhmän (NUOLI) jäsen*

⁵ Luonnonvarakeskus: Ruoka-ala kasvuun viennin ja ruokainnovaatioiden vetämänä

⁶ Sundhedsøkonomiske effekter ved efterlevelse af klimavenlige kostråd, Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet (2021). Samfunnsgevinster av å følge Helsedirektoratets kostråd, Helsedirektoratet (2021)